

4. *Europass* / European Union. URL: <https://europa.eu/europass/en> (дата звернення: 2.03.2021).

5. *Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth* / European Commission, 2010. URL: <https://ec.europa.eu/eu2020> (дата звернення: 28.02.2021).

6. *National qualifications frameworks (NQFs)* / CEDEFOP. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/national-qualifications-framework-nqf> (дата звернення: 22.02.2021).

7. *Recommendation on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning* / The Council of the European Union, 2017. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017H0615(01)) (дата звернення: 02.03.2021).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-045-2-31>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ПРОБЛЕМА КОМПЕТЕНТНОСТІ ЇЇ СУБ'ЄКТІВ

Ситник Г. П.

orcid.org/0000-0002-3083-5733

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державного управління*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Штельмашенко А. Д.

orcid.org/0000-0002-7998-3729

*кандидат політичних наук,
асистент кафедри державного управління*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Очевидно, що осмислення тієї чи іншої інформації щодо життєдіяльності людини (індивіда), суспільства та соціальних інститутів змінює як суспільство, так і його ставлення до державної влади. Донедавна джерелами отримання та здійснення вказаної влади передусім були сила (інститути організованого насильства) та

багатство (фінансові та матеріальні ресурси). Сьогодні ж знання та інформація стають головними джерелами влади у провідних країнах світу. Відтак відбуваються кардинальні зміни в системі відносин «знання – влада». Про це свідчать сучасні трансформації, що відбуваються у всіх сферах суспільного життя, які потребують відповідного реконструювання інститутів, інституцій та технологій соціального управління.

Е.Тоффлер один із перших акцентував увагу на тому, що в сучасну епоху основою влади стає знання, а точніше – інформація. Завдяки їм має місце трансформація сутності влади та владних відносин, оскільки відбуваються кардинальні зміни в співвідношенні: насильство-багатство-знання [1]. Дійсно, сьогодні наявні знання в тих чи інших сферах життєдіяльності суспільства суттєво перебивають переваги інших джерел влади. Вони також можуть сприяти примноженню багатства і сили та бути на службі провладної еліти для управління і контролю суспільними процесами. Тому, сучасне публічне управління потребує нових інститутів, технологій, стилів лідерства тощо.

Окрему увагу Е. Тоффлер приділяє важливій управлінській проблемі, а саме: зростаючому впливі засобів масової інформації та комунікацій, які продукують потік суперечливих образів, символів і «фактів». Внаслідок цього, як він стверджує: «чим більше даних, інформації та знань використовується системою управління, чим більшою мірою ми стаємо «інформаційним суспільством», тим складніше може стати для будь-кого, включаючи політичних лідерів, отримання уявлення про те, що відбувається насправді. [1, с. 317]. Це особливо проявляється під час політичних криз коли всі сторони (політики, управлінці, військові, політичні партії та ін.) все частіше використовують різні прийоми, які засновані на маніпуляціях з інформацією. При цьому, ще до того, як вона поступає в засоби масової інформації. Через це виникає парадоксальна ситуація. З одного боку, суспільство потребує достовірної інформації, необхідної для адекватного реагування на небезпеки його життєдіяльності, а з іншого – її достовірність катастрофічно знижується.

Варто також зазначити, що задовго до Е. Тоффлера американський математик Н.Вінер передбачав можливість таких парадоксів. Він, зокрема, зазначав, що системи комунікацій знаходяться в руках багатих людей, тому, висловлюють передусім їх думки, а відтак вказані системи, які повинні сприяти підтриманню сталості суспільства, потрапляють до рук тих, хто більше всього зацікавлений в грі за владу

і гроші, тобто стають одним з чинників його диференціації, оскільки великі співтовариства мають значно менше суспільно доступної інформації. [2, с. 244–245]. Це провокує створення в суспільстві не правдивої інформації, яка націлена на зміну ідеології та настроїв в суспільстві. Тому реальністю стали інформаційні війни та державні перевороти з використанням новітніх інформаційних технологій. Вони відбуваються на національному, регіональному та глобальному рівнях. Їх основними цілями є заволодіння та утримання влади в політичній, економічній, військовій та інших сферах життєдіяльності людини і держави. Це є викликом для влади та суспільства, оскільки, як стверджують В. Кіхтан та З. Качмазова: «Інформаційні війни задіюють на всьому просторі держави-мішені протягом тривалого часу з урахуванням всіх доступних механізмів, включаючи пропаганду, психологічні атаки всередині держави, а також дипломатичні кола – у всьому світі» [3, с. 235]. Отже, феномен інформаційних війн набуває домінуючої форми активності і перебігу політичних, військових, економічних та інших конфліктів на національному та глобальному рівнях у боротьбі за владу. При цьому, оскільки системи поводяться по-різному залежно від того, в якому вони стані – рівноваги або неврівноваженості, то як зазначав Е.Тоффлер, якщо дуже сильно «розгойдати» систему, це порушить закони її розвитку і приведе до «дивних результатів» [1, с. 301–302]. Ця особливість функціонування систем і лежить в основі планування та здійснення інформаційних війн та операцій.

Таким чином, із-за битви за владу, основою якої є знання (інформація), перехід до нового типу публічного урядування, як і стверджував Е.Тоффлер, є досить драматичний. Проте у будь-якому випадку, наявні системи управління вимушені перебудовуватися, бо сучасна її структура ґрунтується на інтелекті. Тому сьогодні як ніколи думка знаменитого англійського філософа Ф. Бекона, що знання та могутність людини співпадають (її відображає загальновідомий афоризм: «знання– сила»). І в цьому контексті важливим є дослідження сутності влади, яка ґрунтується на компетентності та сприяє зростанню людини, яка на неї спирається.

Проте сучасне суспільство стикається сьогодні ще з одною проблемою – це популізм у владі. Лідери, які приходять до влади можуть не мати нічого спільного з тим образом, який сформували йому політтехнологи. Тому між компетентністю і владою може не бути майже ніякого зв'язку. Серйозні проблеми мають місце навіть тоді, коли влада встановлюється на основі компетентності. Керівник може

виявитися компетентним в одній області і некомпетентним в іншій або ж на початку кар'єри може бути чесним і мужнім, проте, втратити ці якості перед спокусою влади. Та які б не були причини втрати якостей, що становлять компетентність публічних службовців, з огляду на наявні тренди в трансформації державної влади, відбувається процес її відчуження, оскільки зовнішні ознаки компетентності замінюють дійсну компетентність і визначальні її якості. Наприклад, допоки король має королівський титул, вважається, що він має якості, що роблять його компетентним. Але люди приймають титул за реальні ознаки компетентності, не само собою. Ті, хто має ці символи влади, різними методами подавляють здатність людей до критичного мислення і змушують їх вірити вигадці.

Таким чином, глобалізаційні процеси та інформаційні технології кардинально змінюють суспільне життя, ускладнюють систему владних відносин та здійснюють потужний вплив на людську свідомість. Вказані чинники потребують адекватних управлінських рішень в основі яких, як правило, завжди нові знання, тобто новітні наукові здобутки. Тому в сучасну епоху дієздатність органів державної влади передусім залежить від того, наскільки вони використовують при підготовці та імплементації своїх рішень рекомендації науковців, експертів, аналітиків у галузі знань «Публічне управління та адміністрування», а також від інформаційного насичення цих рішень достовірною інформацією.

Література:

1. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 669 с.
2. Винер Н. Кибернетика, или управление и связь в живом и машине. – 2-е издание. – М.: Наука, 1983. – 344 с.
3. Кихтан В.В., Качмазова З.Н. Информационная война: понятие, содержательные основные формы проявления // Вестник Волжского университета имени В.Н. Татищева. – № 2, том 2. – 2018. – С. 228–235